
ПЛАН ЗА ДЕЙСТВИЕ ЗА ВЪЗСТАНОВЯВАНЕ И ОПАЗВАНЕ
НА ЛЕШОЯДИТЕ НА БАЛКАНСКИЯ ПОЛУОСТРОВ

ПРОГРАМА ЗА ОПАЗВАНЕ НА
ЛЕШОЯДИТЕ В БЪЛГАРИЯ

КАКВО ДА ПРАВИМ
ПРИ
НАМИРАНЕ
НА
ОТРОВЕНИ ЖИВОТНИ

ЗАКОНИ, СЪВЕТИ, КОНТАКТИ

СЪСТАВИТЕЛИ

ЯВОР ИЛИЕВ, ХРИСТИНА ХРИСТОВА

София, 2005

План за действие за възстановяване и опазване на лешоядите на Балканския полуостров

През 2002 година с участието на български и международни организации и с финансовата помощ на Франкфуртското зоологическо дружество (Германия) и Фондацията за опазване на черния лешояд (Испания) започнаха дългосрочни дейности по възстановяване и опазване на популациите на четирите вида европейски лешояди (белоглав, черен, египетски и брадат) на Балканите. Една от приоритетните дейности на Плана е решаването на проблема с използването на отровни примамки в природата и отравянето на диви животни – проблем, касаещ в голяма степен опазването на лешоядите. Издаването на настоящия наръчник за действие при отравяне на животни в природата е част от общата програма за действие срещу отровите в рамките на Плана.

ПЛАН ЗА ДЕЙСТВИЕ ЗА ВЪЗСТАНОВЯВАНЕ И ОПАЗВАНЕ
НА ЛЕШОЯДИТЕ НА БАЛКАНСКИЯ ПОЛУОСТРОВ

ПРОГРАМА ЗА ОПАЗВАНЕ НА ЛЕШОЯДИТЕ В БЪЛГАРИЯ

КАКВО ДА ПРАВИМ ПРИ НАМИРАНЕ НА ОТРОВЕНИ ЖИВОТНИ

ЗАКОНИ, СЪВЕТИ, КОНТАКТИ

СЪСТАВИТЕЛИ

ЯВОР ИЛИЕВ, ХРИСТИНА ХРИСТОВА

София, 2005

*План за действие за възстановяване и опазване
на лешоядите на Балканския полуостров*

ПРОГРАМА ЗА ОПАЗВАНЕ НА ЛЕШОЯДИТЕ В БЪЛГАРИЯ

КАКВО ДА ПРАВИМ ПРИ НАМИРАНЕ НА ОТРОВЕНИ ЖИВОТНИ

ЗАКОНИ, СЪВЕТИ, КОНТАКТИ

Българска – първо издание

съставители:

Явор Илиев – Фонд за дивата флора и фауна – за контакти:
София 1309, ул. Цариградска № 65, ет. 3, ап. 11
тел. 02/ 828 15 77, мобилен 0898 471441
e-mail: fwff_sofia@abv.bg

Христина Христова – Федерация ЗЕЛЕНИ БАЛКАНИ – за контакти:
Стара Загора 6000, ул. Цар Иван Шишман № 76
тел. 042/ 60 77 41, мобилен 0886 570053
e-mail: hristova@greenbalkans.org

юристконсулт:
Стоянкини & Ташева

редактор:
Яна Спасова

предпечат:
Любомир Андреев

печат:
НЕО ПРИНТ – СОФИЯ

на корицата – египетски лешояд /*Neophron percnopterus*/
фотография: Любомир Андреев/© ЗЕЛЕНИ БАЛКАНИ

© СНЦ ЗЕЛЕНИ БАЛКАНИ
ФОНД ЗА ДИВАТА ФЛОРА И ФАУНА, 2005

Съдържание

Увод	4
ЧАСТ ПЪРВА – Законодателна база	6
<i>I. Защитени диви животински видове .....</i>	<i>6</i>
<i>II. Опазване на дивеча .....</i>	<i>8</i>
<i>III. Лечебно-профилактична и ветеринарномедицинска дейност .....</i>	<i>9</i>
<i>IV. Нарушения, които представляват престъпления съгласно Наказателния кодекс на Република България .....</i>	<i>10</i>
<i>Примери за нарушения .....</i>	<i>12</i>
<i>1. Намиране на мъртъв екземпляр от защитен животински вид .....</i>	<i>12</i>
<i>2. Намиране на мъртъв екземпляр – ловен обект .....</i>	<i>12</i>
<i>3. Намиране на мъртво домашно животно .....</i>	<i>13</i>
ЧАСТ ВТОРА – Практически съвети	14
<i>I. Действия при намиране на отровена дива птица .....</i>	<i>14</i>
<i>II. Даване на първа помощ на отровена дива птица .....</i>	<i>15</i>
<i>III. Разпознаване на отровена дива птица .....</i>	<i>16</i>
<i>IV. Мерки за безопасност .....</i>	<i>17</i>
<i>V. Специфични симптоми при някои отравяния .....</i>	<i>17</i>
<i>VI. Превантивни мерки срещу неволно натравяне на диви животни .....</i>	<i>18</i>
Приложения:	
<i>1. Образец за съставяне на протокол след констатиране на отровено животно .....</i>	<i>20</i>
<i>2. Образец на съпроводително писмо към констативен протокол .....</i>	<i>21</i>
<i>3. РИОСВ – координати .....</i>	<i>22</i>
<i>4. Телефонни номера на началник отдели „Здравеопазване“ на РВМС .....</i>	<i>24</i>
<i>5. Телефонни номера на подразделенията в системата на Национално управление по горите .....</i>	<i>25</i>
<i>6. Федерация на природозащитни сдружения ЗЕЛЕНИ БАЛКАНИ .....</i>	<i>28</i>
<i>7. Фонд за дивата ФЛОРА и ФАУНА .....</i>	<i>29</i>

Увод

Уважаеми приятели и колеги,
Настоящият наръчник е изготвен с цел да запознае, помогне и улесни всички вас в проблемите, свързани с опазването на дивата природа. Основната цел на справочника е на първо място практическа, т. е. когато се окажете сред природата и се натъкнете на умрели животни, за които предполагате, че може да са отровени, максимално лесно и бързо да се ориентирате в ситуацията и да предприемете най-адекватните и необходими действия.

Темите, застъпени в справочника, са разработени в резултат на работата ни с конкретни проблеми в практиката. Стремили сме се максимално да улесним всеки, който попада в подобни ситуации в ежедневната си работа.

Настоящата книжка е разделена на две части:

♦ **Информативно-правна** – в нея сме описали необходимите действия, които трябва да бъдат предприети при съмнения за отравяне на различни видове животни, и конкретните институции, към които трябва да се обръщате в отделните ситуации. Тя е насочена главно към хората от природозащитните организации, ловци, фермери и други неспециалисти, като целта и е да ги ориентира какво могат да направят, ако се натъкнат на умряло животно без значение дали то е диво, домашно, или е ловен обект.

♦ **Практическа** – тук са описани конкретните правила за работа с отровени животни; първа помощ, която бихме могли да окажем, както и правилата за безопасност. Нейната цел е да подпомогне работата на специалистите от Районните инспекции на околната среда и водите (РИОСВ), Районните управления по горите (РУГ), Държавните лесничества (ДЛ), ветеринарните доктори и др.

За да се спазят всички законови процедури при конкретна ситуация и за да се събере необходимата информация за търсене на отговорност от виновните, е необходимо да се обърнем към няколко различни институции. Много често това е трудно или почти невъзможно, защото изисква време, а при работа с отровени животни нямаме такава. Затова е необходима една предварителна работа между институциите и неправителствените организации за постигането на конкретни договорености, при които да бъде облекчена част от процедурата.

Например, ако е пострадало животно от защитен вид, трябва да се обърнете към съответния РИОСВ, за да дойде експерт по биоразнообразието и да състави протокол на място, в който да бъде описано къде да се изпрати животното. Ако вие имате предварителна договорка с експертите от РИОСВ, въпросният протокол може да бъде изготвен в пос-

ледствие, а експертът да ви даде инструкции по телефона. Така ще има шанс животното да бъде спасено или – ако то вече е умряло – ще може да го пратите по-бързо в съответната лаборатория за анализ, което е много важно, защото времето за разпад на някои отрови е много малко, особено при по-високи температури. Бихме искали да призовем съответните държавни органи да постигнат подобни договорености с местните неправителствени организации, с които работят и на които имат доверие, за да могат да бъдат избегнати някои формалности в закона. Това би било успех за борбата с отровите, тъй като неправителствените организации много често са с вързани ръце заради конкретни забрани от закона. Проблемът се усложнява и от факта, че в България няма една служба, която да има правомощия да действа във всички възможни ситуации (например РИОСВ отговаря само за защитени видове и т.н.).

Днес в България най-честите случаи на неправомерното използване на отрови са в селското стопанство. Повечето стопани не ползват услугите на лицензираните фирми за растителна защита и в резултат на това предозират препаратите. През 2004 г. имаше каламитет на гризачите, в резултат на което повечето стопани (особено тези с по-малки стопанства) не спазваха никакви изисквания и правила при борбата с тях. Тогава бяха регистрирани много случаи на отравяне на различни диви животни и дивеч. Макар и по-редки, все още са доста разпространени случаите на използване на отровни примамки срещу хищници. Използването на отровни примамки срещу едри хищници е незаконен и неефективен начин на борба с тях. Използването на отровни примамки за едри хищници се преследва от Закона за биологичното разнообразие, Закона за лова и опазването на дивеча, Закона за ветеринарното дело и Закона за народното здраве. Съгласно Наказателния кодекс на Република България те са въздигнати в престъпления. Ползвателите на отровни примамки се третираат като нелегални разпространители на вещества, повечето от които са забранени за употреба от години. Освен че е наказуема, употребата на отрови е крайно ненадежден метод за борба с едрите хищници. На практика в повече от 70 % от случаите жертвите им са хищни и мършоядни птици, голяма част от които са защитени видове.

Имайте предвид, **че само съответните органи могат да установят дадено нарушение** и да предприемат своевременни мерки за отстраняването му и наказване на виновните лица.

Не забравяйте, че долупосочените правомощия на различните органи са и техни задължения, които те трябва да осъществяват.

Не се колебайте да се обръщате към тях и да им оказвате съдействие, за да може взаимните усилия на природозащитниците и хората, които обичат природата от една страна, и на държавните органи от друга, да водят до успешни резултати в борбата с непоправимите щети, които някои лица и организации и причиняват.

ЧАСТ ПЪРВА

Законодателна база

Тук ще опишем правата и задълженията на различните институции според законите на страната. Помнете, че и вие сте длъжни да спазвате долуописаните разпоредби и да се обръщате към дадените институции, за да търсите помощ и съдействие от тях.

1. ЗАЩИТЕНИ ДИВИ ЖИВОТИНСКИ ВИДОВЕ

За защитени на територията на нашата страна се обявяват дивите животински и растителни видове, посочени в приложение № 3 от Закон за биологичното разнообразие (ЗБР). С цел предпазване на дивите животински видове в закона са уредени и записани множество деяния, които са ЗАБРАНЕНИ. Забележете ли подобни действия, необходимо е веднага да сигнализирате на контролните органи.

Според **чл. 38** от ЗБР по-конкретно се забраняват:

1. всички форми на умишлено улавяне или убиване на екземпляри с каквито и да е уреди, средства и методи;
2. преследване и обезпокояване, особено през периодите на размножаване, отглеждане на малките, презимуване и миграция;
3. унищожаване или вземане на яйца, включително в случаите, когато те са изоставени; разрушаване, увреждане или преместване на гнезда;
4. увреждане или унищожаване на места за размножаване, почивка и струпване по време на миграция;
5. вземане на намерени мъртви екземпляри;
6. притежаване, пренасяне, превозване, изнасяне зад граница, търговия и предлагане за продажба или размяна на взети от природата екземпляри;
7. препариране, притежаване, излагане на публични места, пренасяне, превозване, изнасяне зад граница, търговия и предлагане за продажба или размяна на препарирани екземпляри.

Забраните по т. 1, 2, 6 и 7 са валидни за всички жизнени стадии от развитието на животните.

Според **чл. 39**, ал. 1 от ЗБР контролните органи или тези органи, към които вие трябва да се обърнете и на които трябва да сигнализирате, са най-близката Регионална инспекция по околната среда и водите или държавно лесничейство, като всички последващи действия според същия закон са тяхно задължение.

ПОМНЕТЕ, ЧЕ В МНОГО ОТ СЛУЧАИТЕ Е ВЪЗМОЖНО МЪРТВОТО ЖИВОТНО, КОЕТО СТЕ НАМЕРИЛИ, ДА Е БИЛО ОТРОВЕНО И ВАШЕТО ЗДРАВЕ СЪЩО МОЖЕ ДА БЪДЕ ЗАСТРАШЕНО!!!

По преценка на регионалния орган на Министерството на околната среда и водите или на Националното управление по горите и в зависимост от състоянието му екземплярът:

1. се пуска на свобода в подходящ район;
2. се изпраща за лечение или отглеждане в спасителен център, ветеринарна клиника или зоологическа градина;
3. се предоставя на научна организация или училище, или природонаучен музей за изследване или попълване на учебни сбирки;
4. се оставя на мястото, където е намерен или убит.

За всяко предприето действие относно разпореждането с екземпляра се съставя протокол, който се изпраща в Министерството на околната среда и водите, в 10-дневен срок от датата на съставянето му. В случаите, когато е съставен от регионалните органи на Националното управление по горите – и копие, което се изпраща до Регионалните инспекции по околната среда и водите.

Законът за биологичното разнообразие въвежда един по-специфичен режим при опазването и регулираното ползване от природата на диви животни, които не са с толкова намаляла популация и не са обявени за защитени видове. Те са описани в списък с диви животни и растения и са посочени в приложение № 4 и № 5 от ЗБР. Но във всички случаи законът въвежда забрана за използване на непозволени методи, уреди и средства за улавяне и убиване на диви животни, посочени в приложение № 4 и № 5 на закона.

ОПАЗВАНЕ НА ПТИЦИ, СРЕЩАЩИ СЕ В ДИВО СЪСТОЯНИЕ

Всички видове птици, извън тези в приложения № 3 и № 4 от ЗБР, естествено срещащи се в диво състояние на територията на Република България, подлежат на опазване и контрол с оглед поддържане популациите им в благоприятно състояние.

Когато намерите ранен или мъртъв екземпляр (птица от приложение № 3 от ЗБР), отново е задължително, без да го взимате или пренасяте, да уведомите за това най-близкия регионален орган на Министерството на околната среда и водите или на Националното управление по горите в срок до три дни, както и да повикате районния ветеринарен лекар. Ако длъжностните лица преценят, че животното е умъртвено в резултат на престъпление, те са длъжни да уведомят органите на прокуратурата,

които да извършат съответните проверки. Няма пречка вие също да се обръщате към прокуратурата, ако имате съмнение, че е извършено престъпление. (Престъпление е всяко деяние, което е описано по-долу в чл. 278в от Наказателния кодекс).

ИЗКЛЮЧЕНИЯ

Законът допуска изключения от посочените по-горе забрани само когато няма друго алтернативно решение и при условие, че популациите на засегнатия вид не са увредени в областта на естественото им разпространение и са в благоприятно състояние. Когато се засягат видове от приложение № 3, изключенията се допускат само за ограничен брой екземпляри.

Изключенията се допускат с писмено разрешение на:

1. министъра на околната среда и водите – за видовете от приложение № 3;

2. министъра на земеделието и горите и началника на Националното управление по горите, съответно – за рибите и ловните видове от приложение № 4 след съгласуване с министъра на околната среда и водите;

3. министъра на околната среда и водите – за останалите видове от приложение № 4 и за птиците.

В разрешителното се определят видовете, броят на екземплярите, времето и мястото, уредите, средствата и методите, начинът за разпореждане с екземпляра и други условия, при които се допуска изключението, както и органът или лицето, натоварено да осъществява контрола по спазването на условията.

II. ОПАЗВАНЕ НА ДИВЕЧА

КОНТРОЛ ПО ОПАЗВАНЕТО НА ДИВЕЧА

Много често, когато сте сред природата, може да попаднете, а сигурно сте ставали и свидетели на незаконен лов или риболов или сте намирали резултатите от браконьерските прояви на недобросъвестни лица.

Действащият към момента закон, който определя функциите, правомощията и задълженията на органите по опазването на дивеча, е Законът за лова и опазване на дивеча.

Дивеч по смисъла на закона са всички бозайници и птици – обект на лов, които живеят на свобода при естествени условия или се развъждат в заградени територии с ловностопанска цел.

Отговорност по опазването на дивеча във всички ловностопански райони на територията на нашата страна и контролът в тях се осъществя-

ва от Министерството на земеделието и горите и от Министерството на околната среда и водите.

Министерството на околната среда и водите осъществява също така и контрол по опазването на генетичния фонд.

Опазването и охраната на дивеча във всички ловностопански райони се извършва от държавните лесничейства и дивечовъдните станции. Непосредствената охрана се осъществява от ловни стражари.

Законът също така дава право определени ловностопански райони да бъдат отдавани за стопанисване и ползване от ловни сдружения. В тях ловните сдружения могат да организират охрана на предоставения за стопанисване дивеч, като непосредствената охрана се осъществява от ловни надзиратели.

Паралелно с това Законът за горите въвежда още една категория служители – горските стражари. На тях законът им поверява охраната на защитените територии, които са изключителна държавна собственост, като те имат функциите и правата на ловния стражар.

ЗАБРАНИ

За да може да се ориентирате правилно във възникналите практически ситуации, тук ще изброим забранените средства за лов, които ЗЛОД установява.

При ловуване се забранява използването на следните средства и методи:

1. капани, примки и мрежи, лепила и ями (трапове), ако се прилагат за неизбирателен лов или за убиване;
2. отровни или упойващи вещества, както и стръв с такива вещества;
3. живи животни, използвани като примамка;
4. експлозивни, обгазяване или опушване;
5. моторни превозни средства;
6. летателни средства;
7. ловни соколи и други грабливи птици, независимо от вида и произхода им, както и ловни хрътки;

III. ЛЕЧЕБНО-ПРОФИЛАКТИЧНА И ВЕТЕРИНАРНОМЕДИЦИНСКА ДЕЙНОСТ

Нашата държава чрез законодателството си обръща внимание също така и на превантивните и последващи мерки, свързани с лечебно-профилактичната дейност върху животинските видове. Понастоящем тези въпроси се уреждат от Закона за ветеринарномедицинската дейност. Самата дейност се разпростира и обхваща всички видове селскостопански, декоративни и диви животни, а също така и птици, и се осъществява

от ветеринарни лекари със съдействието на собствениците на животни и органите на изпълнителната власт и местното самоуправление на територията на страната.

Дейността се извършва във ветеринарномедицински амбулатории, клиники (лечебници) и лаборатории, отговарящи на съответните изисквания, определени с наредба на министъра на земеделието и горите.

При осъществяване на дейността си ветеринарните лекари прилагат методи и средства, които са утвърдени от ветеринарномедицинската наука и практика.

ДЪРЖАВЕН ВЕТЕРИНАРНО-САНИТАРЕН КОНТРОЛ

Чрез ветеринарно-санитарните инспекции Националната ветеринарномедицинска служба осъществява превантивен, периодичен, постоянен държавен ветеринарно-санитарен контрол и експертиза върху животни, суровини и продукти от животински произход, адитиви, фуражи и фуражни добавки.

Ветеринарномедицински контрол и експертиза на животни, животински продукти и суровини, хранителни и технически продукти от животински произход, адитиви, фуражи и фуражни добавки се извършва от правоспособни ветеринарни лекари.

IV. НАРУШЕНИЯ, КОИТО ПРЕДСТАВЛЯВАТ ПРЕСТЪПЛЕНИЯ СЪГЛАСНО НАКАЗАТЕЛНИЯ КОДЕКС НА РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ

Някои от досега описаните неправомерни деяния са въздигнати в престъпления съгласно Наказателния кодекс на Република България. По-конкретно това са:

Чл. 278в. Който унищожи или повреди защитена територия или защитена зона, или екземпляр от защитен растителен или животински вид, се наказва с лишаване от свобода до две години или с пробация, както и с глоба от петстотин до две хиляди лева.

(4) Който унищожи, улови, задържи или продаде екземпляр от европейски или световно застрашени диви гръбначни животни без необходимото за това разрешение, се наказва с лишаване от свобода до пет години, както и с глоба от хиляда до пет хиляди лева и с компенсиране на нанесените щети.

Ако деянието е извършено по непредпазливост, наказанието е пробация или глоба от сто до триста лева.

Чл. 237.

(2) Който, без да притежава ловен билет, убие или улови дребен

дивеч, специално указан в Закона за лова, както и онзи, който макар и да притежава ловен билет, убие или улови такъв дивеч в забранено време, в забранено място или със забранени средства, се наказва с пробация до шест месеца или с глоба от сто до триста лева, както и с лишаване от право по чл. 37, точка 7.

(3) Убитият или уловеният дивеч се отнема в полза на държавата, а ако липсва или е отчужден, се присъжда неговата равностойност.

Чл. 238.

(1) Който улови риба:

а) в рибостопански води с взривни, отровни или зашеметяващи вещества или в количества, надхвърлящи значително нормите за спортен риболов;

б) в запазени места или при маловодие;

в) в непромишлени води през размножителния период на рибата или

г) от видове, застрашени от изчезване,

се наказва в немаловажни случаи с лишаване от свобода до една година и с глоба от сто до триста лева, както и с лишаване от право по чл. 37, точка 7.

(2) Разпоредбите на предходната алинея се прилагат и при улов на раци.

*АКО ЗАБЕЛЕЖИТЕ ПОДОБНИ НЕПРАВОМЕРНИ ДЕЯНИЯ,
НЕЗАБАВНО ТРЯБВА ДА УВЕДОМИТЕ ОРГАНИТЕ
НА МВР ИЛИ ПРОКУРАТУРАТА.*

Примери за нарушения

Тук ще дадем няколко примера за различните видове животни.

1. Намиране на мъртъв екземпляр от защитен животински вид

Много често сред природата се случва така, че всички ние ставаме неволни свидетели и сме намирали или поне виждали умрели животни.

В случай че намерите екземпляр в безпомощно състояние, ранен или мъртъв екземпляр от животински вид, включен в приложение № 3 от ЗБР, според закона е задължително, без да го вземате или пренасяте, да уведомите за това най-близкия регионален орган на Министерството на околната среда и водите или на Националното управление по горите в срок до три дни. Трябва да отбележим, че правомощия за съставяне на протокол имат и еколозите на общините, но много често те не знаят какво точно да правят. Това е важно с оглед възможността органите ефективно да свършат своята работа. В случаите, когато ще се търси съдебна отговорност от виновните, е задължително да бъде повикан и ветеринарен лекар, който взема пробите, извършва първоначален оглед, оказва първа помощ (ако животното е още живо) и съставя протокол. Пробата се транспортира до съответната лаборатория в добре запечатан пакет и придружена от протокола. Когато пристигне там, приемащият се разписва на протокола, като преглежда цялостта на пакета с пробата.

ПРИМЕР:

Намерили сте мишелов, който е защитен вид според ЗБР и който според вас е умъртвен с отрова или друго непозволено средство. Незабавно сигнализирайте на най-близкия регионален орган на Министерството на околната среда и водите или на Националното управление по горите, като в същото време не пипате и не премествате мъртвото животно.

2. Намиране на мъртъв екземпляр – ловен обект

В случай че намерите мъртъв екземпляр – обект на лов, незабавно трябва да уведомите един от най-близките органи: държавно лесническо и дивечовъдна станция, ловни стражари и ловни надзиратели или упълномощени служители на Министерство на вътрешните работи.

ПРИМЕР:

Намерили сте мъртва дива свиня, която според вас е умъртвена с отрова. Трябва да сигнализириате на най-близкото лесничейство, дивечовъдна станция или в най-близкото поделение на МВР. Не забравяйте, че ако въпросното животно е наистина отровено, то може да причини смъртта на много други животни и птици, които биха яли от него. Също така, ако е в близост до водоизточник, може да бъде причина за отравянето на водата в околността.

3. Намиране на мъртво домашно животно

В случаи, когато бъдат констатирани нарушения (умъртвяване, отравяния и др.) по отношение на домашни животни и животни, отглеждани във ферми, центровете за производство на семенен материал, яйцеклетки, ембриони, както и в люпилните, в животновъдните, дивечовите и рибовъдните стопанства, пчелините, бубарските ферми, резерватите и зоопарковете на територията на страната, незабавно се обръщате към най-близката ветеринарно-медицинска служба. Тя е длъжна да ви окаже съдействие и да предприеме необходимите мерки за установяване и отстраняване на нарушенията.

ПРИМЕР:

Намерили сте мъртва овца, която е домашно животно и която според вас е отровена и това може да доведе до опасност за живота и здравето на хора и други животни. Трябва незабавно да уведомите най-близката ветеринарно-медицинска служба.

ЧАСТ ВТОРА

Практически съвети

Тъй като тази книжка се издава по програмата за „Възстановяване на лешоядите на Балканския полуостров“, практическата част е насочена към действия за спасяване на птиците.

1. ДЕЙСТВИЯ ПРИ НАМИРАНЕ НА ОТРОВЕНА ДИВА ПТИЦА

В случай че имате нужда от съвет или помощ, можете да се обадите на телефон 042/ 607 741 или 0886 570053 – Център за рехабилитация (ЦРРРВ), или 02/ 8281 577 и 0898 471441 – „Фонд за дивата Флора и Фауна“. Може да използвате и безплатния телефон 0800 12 205.

Ако желаете, можете да пристъпите направо към долуописаните действия.

1. Когато намерите отровеното животно, се обадете възможно най-бързо в РИОСВ, на територията на която е намерено пострадалото животно.

2. Трябва да се състави комисия, в която да вземат участие представители на РИОСВ, ДЛ, на местната власт, местния ветеринарен лекар и/или други заинтересовани страни.

3. Желателно е в най-кратък срок да се вземат мерки за отстраняването на източника на токсичност (труп на умряло животно, семена и др.), за да се предотврати отравяне и на други животни.

4. Така съставената комисия трябва да вземе проби от отровеното животно и от отровата, ако има такава наоколо. След това се изпращат за изследване и се съставя протокол, в който трябва да бъде описано кой и къде да изпрати пробата (животното).

5. При намиране на жива птица с признаци на отравяне след съставянето на протокол от съответния РИОСВ, ДЛ или друг компетентен орган животното възможно най-бързо се изпраща в ЦРРРВ, за да му бъдат направени допълнителни изследвания и да му бъде назначена адекватна терапия.

6. При намиране на жива птица със симптоми на отравяне тя се поставя на тихо и тъмно място, най-добре в картонен кашон, съобразен с големината на животното.

7. При намиране на труп или трупове, от един или няколко вида, то те също след съставяне на протокол от РИОСВ, ДЛ или друг компетентен орган се изпращат за аутопсия и допълнителни изследвания в ЦРРРВ или лицензирана лаборатория, посочена от органа за изясняване на причината за смъртта.

8. Животното или трупа, изпратени до Центъра за рехабилитация, е желателно да пристигат със следната информация:

- Кога е намерено животното?
- Къде е намерено животното?
- Какви признаци проявява (ако е живо) или е проявявало преди да умре?
- Има ли други животни със същите признаци?
- Колко време е гледано животното, и при какви условия, преди да дойде в Центъра?
- Каква според вас е причината за това състояние?
- Намерена ли е в близост до птицата отровна примамка?
- Да се отбележи естеството на използваната отрова, ако е вече известно.
- Име на изпращача.
- Пощенски и електронен адрес (ако има такъв) и телефон за връзка.

9. Транспортирането на животното става в картонена кутия с предварително пробити дупки, съобразена с големината на животното.

10. Информацията, която съпровожда птицата, трябва да е закрепена или описана на кашона.

11. Освен трупите на умрелите птици се събират и се отстраняват и трупите на всички животни, намерени около мястото на инцидента.

12. Трупите на отровени диви птици до тяхното изпращане трябва да се съхраняват в хладилник или най-добре във фризер, добре опаковани в найлонови пликосе. Желателно е да се транспортират в хладилна чанта или някакво друго приспособление за запазване на ниски температури.

II. ДАВАНЕ НА ПЪРВА ПОМОЩ НА ОТРОВЕНА ДИВА ПТИЦА

Промивка на гушата с топла вода, съдържаща активен въглен.

фотография: © Архив ЦРРРВ

фотография: © Архив ЦРРРВ

ЖЕЛАТЕЛНО Е ГОРЕПОСОЧЕНАТА МАНИПУЛАЦИЯ ДА СЕ ИЗВЪРШИ ОТ ВЕТЕРИНАРЕН ЛЕКАР, ТЪЙ КАТО ИМА ОПАСНОСТ РАЗТВОРА ДА ПОПАДНЕ В ТРАХЕЯТА.

ТОВА НЕ Е ЛЕЧЕНИЕ, А ПЪРВА ПОМОЩ. ЛЕЧЕНИЕТО ИЗИСКВА НАМЕСАТА НА СПЕЦИАЛИСТИ И Е СТРОГО СПЕЦИФИЧНО СПРЯМО ВСЕКИ ОТДЕЛЕН ВИД ТОКСИН.

III. РАЗПОЗНАВАНЕ НА ОТРОВЕНА ДИВА ПТИЦА

Животното позволява да се доближим до него и лесно се улавя. Няма видими наранявания и травми, но въпреки това не излита.

Признаци от страна на нервната система – повишена възбудимост (изразява се в безпокойство, манежни движения или движения напред, при което се наблюдава спъване или блъскане на животното в насрещни предмети (или понижена възбудимост) състояние на депресия, сънливост, мудни движения, понижена обща допирна чувствителност) спазми на отделни мускулни групи или на цялото тяло, парези или парализи, извиване на главата или шията настрани или нагоре, тръскане на главата.

Признаци от страна на храносмилателната система – опити за повръщане или повръщане и диария.

Признаци от страна на дихателната система – тежко дишане, с отворена човка. Различни по консистенция изтечения от клюна и ноздрите (гъста, лепкава слюнка; кръв; пенесто изтечение и др.).

Масовост – може да са засегнати едновременно много животни (особено ако става дума за животни, живеещи на групи и хранещи се на една и съща територия).

Заболяването се появява внезапно и най-често е свързано с храненето.

Възможно е примамката да се открие в близост – това са най-често трупове на животни (за хищните птици) или части от тях, които са третираны с токсично вещество или семена с непривичен цвят (за зърноядните птици).

Липса на заразност (контагиозност) – разболяват се само птиците, които са имали контакт с отровното вещество.

Признаците се появяват внезапно и се развиват много бързо, особено при острото отравяне.

*ТЕЗИ ПРИЗНАЦИ МОГАТ ДА СЕ ПОЯВЯТ ЗАЕДНО ИЛИ
ПООТДЕЛНО В ЗАВИСИМОСТ ОТ ХАРАКТЕРА
НА ТОКСИЧНОТО ВЕЩЕСТВО.
ПОСТАВЯНЕТО НА ДИАГНОЗАТА ПРИ
ОТРАВЯНЕ Е ТРУДНО. ТЯ СЕ ОПРЕДЕЛЯ ВЪЗ ОСНОВА НА
КОМПЛЕКСНИ ДАННИ, КОИТО ВКЛЮЧВАТ СВЕДЕНИЯТА
НА ОЧЕВИДЦИТЕ, КЛИНИЧНИТЕ ПРИЗНАЦИ, ЛАБОРАТОРНИТЕ
ИЗСЛЕДВАНИЯ, ПАТОЛОГОАНАТОМИЧНИТЕ ИЗСЛЕДВАНИЯ,
ТОКСИКОЛОГИЧНИЯ АНАЛИЗ НА ХРАНАТА, КРЪВТА И
ТЪКАНИТЕ НА ЗАСЕГНАТОТО ЖИВОТНО.*

Навременното и точно откриване на отравянето е много важно условие за успешното лекуване и предпазването на други животни от отравяне.

IV. МЕРКИ ЗА БЕЗОПАСНОСТ

1. Винаги използвайте ръкавици при събирането на материал за изследването.
2. Винаги събирайте материала в непропускливи найлонови пликове, шишета или пластмасови кутии.
3. Задължително след като завършите събирането на материала, измийте обилно ръцете си с вода и миещ препарат.
4. При наличие на живо животно трябва да имате предвид опасността, която съществува при контакта с него.

V. СПЕЦИФИЧНИ СИМПТОМИ ПРИ НЯКОИ ОТРАВЯНИЯ

1. Препарати от групата на фосфорорганичните съединения – изобилно слъзотечение и често мигане. В устата се събира гъста и лепкава слюнка. Дишането е затруднено и учестено и се извършва с отворена човка.
2. Препарати от дикумаринов тип (антикоагуланти) – кръвотечение от носа, кървава диария, повръщане на кръв.
3. Препарати на базата на алфанафтилтиокарбамида – пенесто изтечение от носа, затруднено дишане.
4. Цинков фосфид – гушевото съдържание мирише на чесън и фосфорисцира на тъмно.
5. Сол – повишена жажда, крилата са отпуснати, депресия или епилептоидни гърчове.
6. Стрихнин – повишена или понижена възбудимост, спазми на отделни мускули, парези и парализи.

*ПРИ СЪМНЕНИЕ ЗА ОТРАВЯНЕ НЕ СЕ ОПИТВАЙТЕ ДА ЛЕКУВАТЕ.
ЛЕЧЕНИЕТО Е СПЕЦИФИЧНО И ИЗИСКВА
НАМЕСАТА НА СПЕЦИАЛИСТИ.
ПРИ СЛУЧАЙ НА ПТИЦА С ПРОЯВА НА НЯКОИ ОТ
ГОРЕПОСОЧЕНИТЕ СИМПТОМИ НЕ ВИНАГИ СЕ КАСАЕ
ЗА ОТРАВЯНЕ. ПОСТАВЯНЕТО НА ПОДОБНА ДИАГНОЗА ИЗИСКВА
ЗАДЪЛБОЧЕНИ ИЗСЛЕДВАНИЯ И НАМЕСАТА НА СПЕЦИАЛИСТИ.*

VI. ПРЕВАНТИВНИ МЕРКИ СРЕЩУ НЕВОЛНО ОТРАВЯНЕ НА ДИВИ ЖИВОТНИ

- 1.** Трупове на умрели отровени домашни животни **се загробват!**
- 2.** При използване на третираны семена с ратицидни препарати те трябва да се поставят само в дупката на гризачите, като след това се запълват дупките с пръст и се затъпкват с крак.
- 3.** Строго спазване на инструкциите за употреба и съхранение на наличните химични вещества, използвани за борба с различни вредители. В голяма степен това се отнася за дератизационните средства.

фотография: © Емелин Стойнов/ФДФФ

ПРОТОКОЛ №

Днес, ... 200..... год. подписаният .....
..... (име и фамилия на представителя на РИОСВ)

на длъжност ..... при РИОСВ-София, бул. „Цар Борис

III“ № 136, ет. 10, извърших проверка на обект/фирма: .....
..... (име на организацията, сигнализираща за инцидента)

адрес: .....

община/район: .....

При проверката присъстваха:

1. Име, презиме, фамилия/длъжност: .....
..... (имената на представителя на организацията, сигнализираща за инцидента)

ЕГН ....., живущ в гр.(с.) .....

ул. ...., №....., ж.к. (кв.) .....

бл. ...., вх. ...., ет. ...., ап. ...., община .....

район ....., област .....

2. ....

3. ....

..... (имената на придружаващите го, ако има такива)

Проверката се извършва във връзка с: .....

.....

..... (описват се името и състоянието на намереното животно)

От направената проверка се установи:.....

.....

..... (описват се предполагаемите причини за състоянието на намереното животно)

Предписания, срокове, отговорници: .....

.....

..... (попълва се от представителя на РИОСВ)

Настоящият протокол е предаден на .....(-----)

..... (име, фамилия и подпис на представителя на организацията, сигнализираща за инцидента)

Настоящият протокол се състави в два еднообразни екземпляра.

Извършил проверката: 1.) .....(-----)

Присъствали от РИОСВ-София: 2.) .....(-----)

3.) .....(-----)

Присъствали от предприятието: 1.) .....(-----)

2.) .....(-----)

СЪПРОВОДИТЕЛНО ПИСМО КЪМ КОНСТАТИВЕН ПРОТОКОЛ

Писмо №...../.....200.....г.

Изпращаме Ви.....бр.

Материали.....
(кръвни проби, вътрешни органи и др.)

Собственост на.....
(име)

.....
(презиме и фамилия)

Улица, №.....

Гр.(с.):.....

Област:.....

С молба да бъдат изследвани за

.....
(посочва се точно желаня вид изследване)

Епизоотологични особености:

- общо животни:.....
- с клиника на заболяване:.....
- умрели:.....

ДО.....
(НДНИВМИ, РВМИ, РВС,
диагностична лаборатория РВМС)

гр.....

Клинични признаци:.....

Патологоанатомични данни:

.....
(описват се всички установени промени)

Лечение:.....

Предполагаема диагноза:

Допълнителна информация

(бележки):.....

Ветеринарен лекар:

.....
(име, презиме, фамилия)

Лицензен №.....

гр.(с.).....

Област:.....

Подпис и печат

По един екземпляр за:
№1. НДНИВМИ, РВМИ, РВС ; №2. РВМС; №3. РВА; №4. остава на кочана

РИОСВ – контакти

№	РИОСВ	Име	Служебен телефон	Факс	e - mail
1	Благоевград	Росен Алексов	073/ 88314018	073/ 885158	<i>blriosv@yahoo.com;</i>
2	Бургас	Гергана Стойнова	056/ 813199	056/ 813200	<i>riosvbs@unacs.bg</i>
	Бургас	Радостин Грудев	056/ 813212, 813205	056/ 813200	<i>bioriosv_bs@abv.bg</i>
3	Варна	Стела Дочева	052/ 634591	052/ 634593	<i>riosv-vn@revolta.com</i>
	Варна	Николай Недялков	052/ 634582	052/ 634593	<i>riosv-vn@revolta.com</i>
4	В. Търново	Стефан Стайков	062/ 620358	062/ 623784	<i>riosv_vt@techno.link.com</i>
	В. Търново	Веселин Трифонов	062/ 620358	062/ 623784	<i>riosv_vt@techno.link.com</i>
5	Враца	Петя Вълчева	092/ 666638 в. 117	092/ 624761	<i>riosv_vr@m-real.net</i>
	Враца	Емил Велковски	092/ 629211	092/ 624761	<i>riosv_vr@m-real.net</i>
6	Монтана	Росица Димитрова	096/ 300964	096/ 300960; 961	<i>riosv_mont@asystbg.com</i>
7	Пазарджик	Петя Методиева	034/ 401916	034/ 445585	<i>riosv-pz@cybcom.net</i>
	Пазарджик	Димитър Попов	034/ 401916, 0886 000753	034/ 445585	<i>riosv-pz@cybcom.net</i>
8	Плевен	Иво Вутов	064/ 800964	064/ 801768	<i>riosvpl@yahoo.com</i>
	Плевен	Христинка Пановска	064/ 800964	064/ 801768	<i>riosvpl@yahoo.com</i>
	Плевен	Борислав Бечев	064 / 800964	064/ 801768	<i>riosvpl@yahoo.com</i>
9	Пловдив	Мария Михайлова	032/ 623873	032/ 628994	<i>riosv_plovdiv@dir.bg</i>

№	РИОСВ	Име	Служебен телефон	Факс	e - mail
	Пловдив	Димитър Димитров	032/ 623873	032/ 628994	<i>riosv_plovdiv@dir.bg</i>
10	Русе	Маргарита Момчилова	082/ 820778	082/ 820779	<i>riosvrusse@exco.rousse.bg</i>
	Русе	Саша Рулинска	0887 706625, 820774 в.313	082/ 820779	<i>riosvrusse@exco.rousse.bg</i>
	Русе	Светлана Иванова	082/ 820778	082/ 820779	<i>riosvrusse@exco.rousse.bg</i>
11	Смолян	Бисер Велинов	0301/ 60127	0301/ 60122	
	Смолян	Иво Гюров	0301 / 60117	0301/ 60122	
12	София	Ина Инкьова	02/ 9554294	02/ 9559362	<i>inainkyova@hotmail.com</i>
	София	Александра Япракова	02/ 9554294	02/ 9559362	<i>riew-sofia@riew-sofia.government.bg</i>
	София	Лазар Петрунов	02/ 9554152	02/ 9559362	<i>riew-sofia@riew-sofia.government.bg</i>
13	Стара Загора	Женя Мочева	042/ 692226		<i>riosvsz@stz.orbitel.bg</i>
	Стара Загора	Борис Кършаков	042/ 620253		<i>riosvsz@stz.orbitel.bg</i>
14	Хасково	Борислав Борисов	038/ 665344 в. 26 048 909145	038/ 664850	
	Хасково	Владимир Трифонов	038/ 665344 в. 26	038/ 664850, 048 967881	<i>vladya@mail.bg</i>
	Хасково	Тюркян Исмаил	038/ 665344 в. 26	038/ 664850, 038/ 664614	<i>turkan79S@yahoo.com</i>
15	Шумен	Десислав Милев	054/ 856517	054/ 56840	<i>desimil@netbg.com</i>
	Шумен	Петина Недева	054/ 856517	054/ 56840	

**Телефонни номера на началник отдели „Здравеопазване“
на РВМС в страната**

№	РВМС	код	телефон
1	Благоевград	073	83 02 78
2	Бургас	056	81 32 84
3	Варна	052	05113/ 21 71
4	Видин	094	60 15 97
5	Враца	092	66 51 54
6	В. Търново	062	60 31 58
7	Габрово	066	80 31 38
8	Добрич	058	60 22 37
9	Кърджали	0361	6 25 28
10	Кюстендил	078	5 06 31
11	Ловеч	068	60 07 53
12	Монтана	096	30 02 04
13	Пазарджик	034	44 48 04
14	Перник	076	60 29 78
15	Плевен	064	80 33 93
16	Пловдив	032	62 37 91
17	Разград	084	66 13 06
18	Русе	082	84 59 56
19	Силистра	086	6 38 59
20	Сливен	044	62 49 41
21	Смолян	0301	6 45 82
22	София	02	934 30 94
23	Костинброд	0721	6 60 95
24	Ст. Загора	042	64 20 58
25	Търговище	0601	6 26 55
26	Хасково	038	66 10 47
27	Шумен	054	4 71 28
28	Ямбол	046	66 36 21

Телефонни номера на подразделенията в системата на Национално управление по горите

РУГ, ДЛ, ГС, ДДС	Телефон	ДЛ-Карнобат	0559 21 59
РУГ-Берковица	0953 21-79	ДЛ-Садово	05573 435
ДЛ-Берковица	0953 23-93	ДЛ-Средец	05551 21 85
ДЛ-Говежда	09556 271	ДЛ-Ново Паничарево	05564 84 84
ДЛ-Лом	0971 6 01 02	ДЛ-Звездец	05959 230
ДЛ-Чипровци	09554 21 97	ДЛ-Царево	0550 5 20 17
ДЛ-Чупрене	09327 430	ДЛ-Кости	05569 330
ДЛ-Монтана	096 30 01 90	ДЛ-Малко Търново	05952 22 37
ДЛ-Видин	094 60 09 88	ДДС „Ропотамо“- м.Аркутино	0550 3 22 23
ДЛ-Белоградчик	0936 45 31	ДДС„Несебър“- Несебър	0554 4 33 83
ДЛ-Враца	092 6 05 61	ДДС„Грамашиково“	05958 230
ДЛ-Оряхово	09171 24 19	РУГ-Варна	052 22 56 08
ДЛ-Мездра	0910 23 12	ДЛ-Варна	052 22 56 06
ДДС„Миджур“-Белоградчик	0936 40 96	ДЛ-Провадия	0518 21 76
РУГ-Благоевград	073 8 50 09	ДЛ-Суворово	05153 20 90
ДЛ-Благоевград	073 8 42 09	ДЛ-Добрич	058 60 06 78
ДЛ-Симитли	07487 21 67	ДЛ-Генерал Тошево	05731 21 05
ДЛ-Кресна	07433 22 63	ДЛ-Цонево	0517 2 80 28
ДЛ-Първомай	07427 3147	ДЛ-Старо Оряхово	05141 23 58
ДЛ-Петрич	07452 6 01 88	ДДС„Шерба“-Г. Чифлик	05141 21 56
ДЛ-Цапарево	07434 20 85	ДДС„Тервел“-г. Тервел	05751 23 09
ДЛ-Сандански	0746 3 20 37	ДДС„Балчик“- Балчик	05797 3223
ДЛ-Кагунци	07438 20 38	РУГ-Велико Търново	062 62 00 59
ДЛ-Якоруда	07442 22 27	ДЛ-Свищов	0631 6 02 21
ДЛ-Места	074409 265	ДЛ-Горна Оряховица	0618 6 00 65
ДЛ-Добринище	07447 22 24	ДЛ-Елена	06151 22 12
ДЛ„Беслет“- с.Гърмен	07523 20 22	ДЛ-Буйновци	06154 310
ДЛ-Гоце Делчев	0751 2 22 33	ДЛ-Габрово	066 2 87 48
ДЛ-Белица	07444 23 16	ДЛ-Севлиево	0675 33 65
ДЛ-Елешница	07446 664	ДЛ-Плачковци	06779 20 40
ДДС„Разлог“- Разлог	0747 20 37	ДДС„Болярка“-В. Търново	062 62 05 13
ДДС„Дикчан“- с. Сатовча	07541 21 70	ДДС„Росица“-м. Лъгът	067305 350
РУГ-Бургас	056 84 29 84	РУГ-Кърджали	0361 2 21 02
ДЛ-Бургас	056 84 23 69	ДЛ-Кърджали	0361 2 38 35
ДЛ-Айтос	0558 26 25	ДЛ-Ардино	03651 25 01

ДЛ-Момчилград	03631 21 02	ДЛ-Пещера	0350 39 85
ДЛ-Крумовград	03641 21 01	ДЛ-Чехльово	0359 2 30 49
ДЛ-Кирково	03678 21 74	ДЛ„Селище“- с. Сърница	0359 2 84 56
ДЛ-Хасково	038 66 22 32	ДАДС„Борово“- м. В. поляна	03550 23 39
ДЛ-Харманли	0373 20 40	ДАДС„Беглика“- м. Беглика	03553 21 43
ДЛ-Ивайловград	03661 20 20	ДАДС„Чепино“- м.Сухата лъка	0359 5 19 37
ДЛ-Свиленград	0379 20 38	ДАДС„Родопи“- Батак	03553 22 71
ДАДС„Тополовград“-Топ-гр.	0470 22 10	ДАДС„Широка Поляна“- Широка поляна	03045 21 62
ДАДС „Женда“-Кърджали	0361 2 88 06	ДАДС„Ракиново“- Ракиново	0354 2 21 50
РУГ-Кюстендил	078 5 05 11	ДАДС„Алабак“- Велинград	0359 5 35 15
ДЛ-Кюстендил	078 5 20 31	РУГ-Пловдив	032 64 39 87
ДЛ-Невестино	07915 22 28	ДЛ-Пловдив	032 64 34 70
ДЛ-Дупница	0701 5 13 79	ДЛ-Кричим	03145 22 41
ДЛ-Рилски манастир	07054 20 40	ДЛ-Първомай	0336 23 31
ДЛ-Трън	07731 21 36	ДЛ-Асеновград	0331 2 30 40
ДЛ-Брезник	07751 32 66	ДЛ-Карлово	0335 9 65 02
ДЛ-Земен	07741 22 23	ДЛ-Хисар	0337 21 38
ДЛ-Радомир	0777 21 44	ДЛ-Розино	03136 22 30
ДАДС „Осогово“-Кюстендил	078 5 20 51	ДЛ-Клисура	03137 20 54
ДАДС „Витошко-Студена“		ДАДС„Кормисош“-гр. Лъки	03052 21 96
РУГ-Ловеч	068 2 79 60	ДАДС„Чекерица“-с. Стряма	03153 23 09
ДЛ-Ловеч	068 2 45 60	РУГ-Русе	082 22 78 26
ДЛ-Лесидрен	06920 21 25	ДЛ-Бяла	08121 27 80
ДЛ-Плевен	064 4 01 90	ДЛ-Силистра	0867 30 87
ДЛ-Никопол	06541 27 97	ДЛ-Тутракан	0857 23 08
ДЛ-Тетевен	0678 24 34	ДЛ-Разград	084 66 13 19
ДЛ-Рибарица	06902 24 36	ДЛ-Исперих	0835 21 26
ДЛ-Черни Вит	06906 227	ДЛ-Кубрат	08341 22 26
ДЛ-Троян	06703 14 27	ДАДС„Сеслав“- Кубрат	08341 27 53
ДЛ-Борима	06702 63 89	ДАДС„Дунав“- Русе	082 82 02 17
ДЛ-Черни Осъм	06703 14 04	ДАДС„Каракуз“- Дулово	0855 26 06
ДЛ-Луковит	0697 21 52	РУГ-Сливен	044 2 34 41
ДАДС„Русалка“- Априлци	06958 23 12	ДЛ-Сливен	044 3 73 42
РУГ-Пазарджик	034 44 55 96	ДЛ-Твърдица	0454 22 50
ДЛ-Пазарджик	034 44 40 75	ДЛ-Нова Загора	0457 2 20 33
ДЛ-Белово	03581 38 21	ДЛ-Тича	04584 332
ДЛ-Панагюрище	0357 36 55	ДЛ-Кипилово	04583 501
ДЛ-Батак	03553 20 33		

ДЛ-Стара река	04552 21 61	ДЛ-Казанлък	0431 6 23 47
ДЛ-Елхово	0478 8 82 62	ДЛ-Павел баня	04361 31 67
ДДС„Тунджа“- Ямбол	046 6 26 70	ДЛ-Гурково	04331 21 17
ДДС„Котел“- Котел	0453 22 40	ДЛ-Мъглиж	04321 23 16
РУГ-Смолян	0301 6 30 61	ДДС„Мазалат“- Г. Сахране	04357 235
ДЛ-Смолян	0301 3 26 62	РУГ-Шумен	054 80 07 03
ДЛ-Смилян	03026 23 41	ДЛ-Шумен	054 5 68 94
ДЛ-Златоград	03071 22 11	ДЛ-Нови Пазар	0537 20 33
ДЛ-Славейно	03027 220	ДЛ-Търговище	0601 4 21 60
ДЛ-Мугла	03058 338	ДЛ-Омуртаг	0605 21 54
ДЛ-Широка лъка	03030 280	ДЛ-Върбица	05391 21 06
ДЛ-Доспат	03045 22 23	ДЛ-Смядово	05351 22 80
ДЛ-Девин	03041 23 36	ДДС„Паламара“- с. Венец	0545 68 37
ДЛ-Михалково	030472 383	ДДС„Черни Лом“- Попово	0608 2 20 47
ДЛ-Триград	03040 318	ДДС„Велики Преслав“	0538 26 13
ДЛ-Борино	03042 26 62		
ДЛ-Хвойна	03053 22 61		
ДЛ-Чепеларе	03051 20 08		
ДЛ-Пампорово	03021 413		
ДДС „Извора“- Девин	03041 23 93		
РУГ-София	987 00 52		
ДЛ-София	981 85 63		
ДЛ„Арамлиец“- Елин Пелин	0725 23 73		
ДЛ-Етрополе	0720 23 22		
ДЛ-Ботевград	0723 26 36		
ДЛ-Самоков	0722 2 67 67		
ДЛ-Боровец	0712 83 67		
ДЛ-Ихтиман	0724 25 46		
ДЛ-Костенец	07144 64 09		
ДЛ-Пирдоп	07181 51 51		
ДЛ-Копривщица	07184 20 41		
ДЛ-Годеч	0729 23 91		
ДЛ-Своге	0726 22 04		
ДДС„Арамлиец“- с. Огняново	0725 26 17		
ДДС„Витиня“	0723 27 38		
РУГ-Стара Загора	042 3 97 37		
ДЛ-Стара Загора	042 2 33 34		
ДЛ-Чирпан	04131 30 72		

Федерация на природозащитни сдружения ЗЕЛЕНИ БАЛКАНИ

Мисия

Зелени Балкани е национална нестопанска организация с обществено полезна цел за опазване, изучаване, възстановяване и управление на биологичното разнообразие на България и на Балканския полуостров.

Институционално-административна структура

В Зелени Балкани членуват повече от 4 000 граждани, обединени от идеята за опазване на българската природа. Дейностите на сдружението се подкрепят от 280 активни доброволци в 25 регионални структури от цялата страна. Програмите на сдружението се управляват от централен офис в Пловдив и офиси в София, Стара Загора и Бургас, в които работят 18 служители.

Направления, по които работи федерацията:

- ◆ Консервация, възстановяване и устойчиво управление на влажните зони;
- ◆ Консервация и възстановяване на редки и застрашени видове и техните местообитания;
- ◆ Разширяване и укрепване мрежата от защитени територии и подпомагане изграждането на Националната екологична мрежа и НАТУРА 2000;
- ◆ Подкрепа на реформите в българското природозащитно законодателство и хармонизирането му с европейските;
- ◆ Популяризиране и прилагане на принципите за устойчиво развитие и насърчаване на природосъобразни стопански дейности;
- ◆ Подпомагане изграждането на капацитети за опазване на биологичното разнообразие и устойчивото използване на природните ресурси;
- ◆ Повишаване информираността и обществената ангажираност за опазване на природата и устойчивото развитие;
- ◆ Мобилизиране потенциала на младите хора за опазване на дивата природа и околната среда;
- ◆ Консервация „Ex situ“. Зелени Балкани изгради единствения в страната Център за рехабилитация и размножаване на редки видове животни в гр. Стара Загора, чийто основни цели са свързани с опазването, възстановяването, размножаването и реинтродукцията на редки видове животни.

Център за рехабилитация и размножаване на редки видове

Стара Загора
тел. 042/60 77 41; 0886 570052;
0886 570053
e-mail: wrbc@greenbalkans.org

Стара Загора

ул. „Цар Иван Шишман“ № 76
тел./факс 042/62 24 01
e-mail: officesz@greenbalkans.org

Пловдив 6000

бул. „6-ти Септември“ № 160
тел. 032/62 69 77, факс: 032/62 69 15
e-mail: office@greenbalkans.org

Фонд за дивата ФЛОРА и ФАУНА

Фонд за дивата ФЛОРА и ФАУНА (ФДФФ) е неправителствена организация, отдадена на опазване на природата на Балканския полуостров. Организацията има клонове в различни градове в България и Македония. Възстановяването на популациите на застрашени видове растения и животни и прилагането на устойчиви селскостопански практики за благо на хората и природата е приоритет на сдружението. ФДФФ работи за възстановяването и устойчивостта на планинските и степните екосистеми, чрез възстановяването на традиционната в миналото сезонна миграция на стадата домашни животни (трансхюманция). Сред приоритетните дейности на организацията е борбата срещу използването на отровни примамки и отравянето на диви животни в природата. В България ФДФФ работи за реинтродукцията на белоглавия лешояд в Котленска планина, Рила, Пирин и Западните погранични планини, както и последващо пускане на братати и черни лешояди в тези райони.

ФДФФ България

гр. София 1309

ул. „Царибродска“ № 65
тел./факс 02/ 828 1577
0898 471441
e-mail: sofia@fwff.org ,
fwff_sofia@abv.bg

гр. Благоевград 2700

п.к. 78
ж.к. „Запад“ бл. 17
тел./факс 073/881440
0896 573841
e-mail: pirin@fwff.org

гр. Котел

тел. 0898 663682
e-mail: kotel@fwff.org,
ko4ev@abv.bg

ФДФФ Македония

гр. Щип

e-mail:
macedonia@fwff.org

гр. Кавадарци

e-mail:
fwff_macedonia@hotmail.com

Благодарности

Отпечатването на тази книжка нямаше да бъде възможно без помощта на Франкфуртското зоологическо дружество, Немската фондация за околна среда, Фондацията за опазване на черния лешояд – Испания, Фондация ЕкоОбщност, както и на всички участници в програмата за Опазването на лешоядите в България, които ни съдействаха при редактирането на това издание. Специални благодарности изказваме на адвокатска кантора „Стойнкини & Ташева“ за оказаната юридическа помощ, както и на специалистите от отдел незаразни болести на НДНВМИ – София и Ветеринарно медицинския факултет на Тракийския университет – Стара Загора.

Авторите благодарят персонално и на Емилиян Стойнов, Ивелин Иванов, Яна Спасова, Любомира Колчева и Любомир Андреев.